

Oponentský posudek na doktorskou disertační práci *Užití slovesného času ve vedlejších větách obsahových v češtině*

Autorka práce: PhDr. Marta Koutová

Oponent: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Předložená disertační práce se věnuje bezesporu aktuálnímu a v českém jazykovědném prostředí dosud pouze částečně propracovanému tématu. Jak již od počátku textu autorka upozorňuje, není dosud plně ustálen a vyřešen ani terminologický aparát, ani metodologie výzkumu. Z tohoto důvodu v českém prostředí existuje pouze omezené množství prací, které se tématu věnují. Autorkou uváděné tituly publikované odborné literatury pocházejí převážně ze sedmdesátých a osmdesátých let, jsou tedy staršího data. Postrádám tedy texty Evy Höfflerové, která se tématu relativních časů v poslední době věnovala, byť v některých textech i ve spojitosti s vývojem dětské řeči a analýzou komunikace. První téma práce (kapitola 2) je tedy nakonec spíše základním přehledem terminologického vymezení „relativních časů“ a způsobů (forem) jejich vyjádření. Doktorandka sama uvádí, že přechodníky jsou jistým zvláštním případem užití (vyjádření) relativních časů, ale nejsou jediné, podobně mohou fungovat adjektiva vzniklá z přičestí i samotných přechodníků.

Druhý tematický blok, věnovaný obsahovým větám, je daleko obsáhlejší. V návaznosti na MČ 3 autorka předkládá svoji typologii vedlejších vět obsahových – nejsem si i přes uvedené příklady dále jistý vhodností poslední skupiny, která je sémanticky velice úzká. Ke způsobům uvození jednotlivých druhů vět vedlejších, kterými věty obsahové mohou být, bych měl pouze připomínku, že by autorka neměla křížit sémantické a formální hledisko do jedné klasifikace. Svobodovo chápání spojek a částic bylo trochu jiné, než jak na ně odkazuje autorka.

Od této kapitoly autorka také zpracovává svůj materiál, uvádí z něj příklady. Nemohu říci, že vždy se dá s výběrem příkladů souhlasit, např. věta 211 a na s. 56 – autorka tvrdí, že v ní nelze užit ukazovací zájmeno v řídicí větě, já jsem přesvědčen, že ano. Je možné, že zde hraje roli i stylová vrstva (volnější nespisovné, resp. mluvené vyjadřování x spisovné, psané), ale to není případ zrovna uvedené věty. Podobně některé méně vhodné příklady nacházíme i v následujících kapitolách.

Kapitola pátá je věnována analýze případů s užitím absolutního času ve vedlejších větách obsahových. Zde už autorka vychází čistě ze svého materiálu a práce nabývá popisného charakteru.

Velice oceňuji, že se autorka věnovala, v návaznosti na Čmejrkovou, i analýze časů absolutních a relativních v beletrii, nicméně myslím, že při analýze uměleckého textu je třeba přistupovat k datům širěji než jen lingvistickým pohledem – užití času v obsahové větě může být v některých případech dáno i estetismem autora, čistou snahou rozehrát polysémii, ale i snahou o vyšší či nižší míru dynamičnosti textu.

V poslední kapitole se autorka věnuje specifickým případům, mezi nimiž se objevuje přímá řeč, vyjádření perspektivy prvotního konatele, možnost vyjádřit distanci od sdělení, zrušení presupozice pravdivosti a vedlejším větám příslovečným časovým. Pouze posledních pár stránek je věnováno příkladům se složitější syntaktickou strukturou (kde do problému vstupuje čas vyjádřený v další vedlejší větě).

Práce je přínosem pro obor, ověřuje a reviduje dosavadní zjištění, pokouší se rovněž o zprostředkování zjištění nových. Škoda, že zejména závěrečné kapitoly jsou až moc stručné a spíše popisné.

Po stránce pravopisné a stylizační neshledávám zásadní nedostatky.

Práce podle mého názoru splňuje požadavky kladené na doktorskou disertační práci a **doporučuji** ji k obhajobě.

V Praze 1. dubna 2018

PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.